

A-19064

P. LIIVAK

Hävitage HUNTE!

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN

A-19064

P. LIIVAK

HÄVITAGE HUNTE!

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS

TALLINN 1951

SISUKORD

	Lk.
Eessõna	3
1. Hunt	5
2. Huntide hävitamine nende pesades	11
3. Sügis-suvised ajujahid	15
4. Jahipidamine lippudega	18
5. Huntide varitsemine	26
6. Jahipidamine pörssaga	30
7. Hundinaha nülgimine ja selle kuivatamine	32

2

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu

17626

EESSÕNA

Hunt on kõige kahjulikum ja verejanulisem kiskja, kes tekitab palju kahju meie sotsialistlikule loomakasvatusele. Hundi iseloomustavamateks omadusteks on argus, jultumus ja söögiahnus. Hunt ei murra koduloomi ja -linde üksnes nälja kustutamiseks, vaid kohates neid järelevalveta olukorras, kus karjane on jäänud magama või — veel halvemal juhul — kartuse sunnil põgenes karja saatuse hoolde jätnud, ründab hunt aplalt karja ja murrab nii palju loomi maha kui jaksab. Hunt pelgab inimesi. Inimesi nähes põgeneb ta nende eest kohe. Isegi väiksearvuline salk ei julge inimesele kallale tungida. Hunt muutub hädaohtlikuks inimesele näljasena ja sedagi ainult siis, kui neid on koos rohkearvuliselt. Jutud hundi kallalekippumisest teekäijale või isegi autole on lihtsalt mõne fantaasiarikka inimese viirastus („hirmul on suured silmad“). Peale inimese ei ole hundil teisi vaenlasi.

Praegu ei ole hunt meie metsades ja rabades enam harulduseks, nagu ta oli seda enne Suurt Isamaasõda. Hunti võib kohata kõikjal, kust sõjavanker üle veeres, nii Novgorodi kui ka Tallinna lähistel. Pärast sõdu on alati registreeritud huntide levinemist.

Viimase kolme aasta jooksul on jahindustaksatsiooni andmeil registreeritud Eesti NSV territooriumil huntide pidevat arvulist tõusu. Orienteeruvalt võib öelda, et 1951. a. esimese kvartali lõpuks, mil algas huntide perioodiline statsionaarne poegimine, huntide arvu kohta peetava graafiku osut ületas 700. pealise hundikarja.

Saare- ja Hiiumaal polnud küni 1951. a. kevadeni registreeritud ühtegi hunti, kuid see ei tähenda veel seda, et hundid saarele ei pääseks. Tõhusa jahijärelevalve puudumisel on hunt nälja sunnil võimeline kiirelt

ületama kinnikülmunud jõgesid, järvesid ja ka suuremaid veekogusid. Sellest järeldub, et hunt on mandril reaktimatiseerunud ja tema levinemine saartele on aja küsimus.

Riikliku Kindlustuse Eesti NSV Valitsuse andmeil, mis on saadud sovhoosidelt, kolhoosidelt ja kohalikelt elanikelt, on huntide poolt, alates 1948. a., maha murtud üle 300 lamba, paarsada lehma ja mullikat, kümneid sigu ja noori hobuseid, koeri lugematul arvul. Huntide murtuna hävib iga aasta vähemalt 25% jahimajandite ulukite juurdekasvust.

Tartu Linna Sanitaar-Epidemioloogilise Jaama Antiraabilise Osakonna juures 1950. a. registreeriti 5 marutõbist hunti. Nende poolt oli puretud 22 inimest. Marutõbiste huntide puremised on äärmiselt ohtlikud. Ilma profülaktilise antiraabilise ravita lõpevad nad kõik surmaga.

Peale marutaudi ja muude haiguste põeb hunt koerakatku, millise haiguse ta soodsal juhul annab üle teda jälitavaile jahikoertele.

Huntide hävitamine ei ole ainult jahimeeste esimeseks ja peamiseks ülesandeks, sellel on ka riiklik tähtsus, eriti sovhooside ning kolhooside sektoris — koduloomade ja -lindude säilitamisel.

Käesoleva brošüüri ülesandeks on varustada jahimehi, metsamajandite töötajaid, sovhooside direktoreid ja kolhooside esimehi hädavajalike teadmistega selle kohta, milliste meetoditega ja abinõudega on kõige parem hunte hävitada.

Hundijahte ei tohi võtta kui kollektiivset meelelahutust, vaid kui riikliku tähtsusega ülesannet.

Autor

HUNT

Vähe on neid, kes tunnevad huntide elu ja nende harjumusi välisoludes. Tunda aga hundi omadusi, eriti tema välistunnuseid on hädavajalik igale jahimehele, kes kavatseb hävitada hunte, vastasel korral ei anna huntidele korraldatud hävitusjahid soovitavaid tulemusi. Nii näiteks laskis kodanik Tsvetkov Rakvere jahimajandist 1951. aastal jänesejahil maha huntide pähe 3 hundikoera. „Õnnelik“ kütt ruttas taotlema riigilt preemiat, esitades selleks Eesti NSV Riiklikule Jahindusinspeksioonile nahavastuvõtu originaal-kviitungid, kuhu oli märgitud karusnahkade liikide lahtrisse kohaliku Loomtoorsaaduste Varumise Kontori poolt „3 hunti“. Tänu Riia Karusnahkade Varumise Baasi eriteadlastele avastati eksitus enne preemia väljamaksmist.

Hunt kuulub koerlaste sugukonda. Väliselt sarnleb ta niivõrd suuresti saksa lambakoeraga, nn. hundikoeraga, et vilumata jahimehel on äärmiselt raske hunti eraldada samakasvulisest ja -värvuselisest hundikoerast.

Tähelepaneliku vaatluse tagajärjel on siiski igal jahimehel võimalik leida hundikoera ja hundi vahel kindlad eraldustunnused.

Kehalt on hunt tugev ja muskliline. Koonu tipmine osa on piklik, muutub tagantpoolt võimsate ja tugevate mälumismusklite (põsemusklite) tõttu võrdlemisi laiaks, ta silmad on viltused („kriimsilm“) ja silmateral ümmargune, kõrvad keskmise suurusega — kikkis, kõrva serv — must. Kael on hundil väga tugev, turi ja rind — tüse; kere tagaosas on aga kitsas. Jalad väga tugevad, kuid saledad, esijalgade käppadel on 5, tagumistel 4 varvast, küünised võrdlemisi lühikesed ja nürid ning tugevad. Sorus saba on lühem kui pool kehapikkust ja ulatub kuni koodiliigeteni. Meil esinevate huntide värvus

on üldiselt kollakashall (lume taustal päris kollane). Pikuti mööda selga ja saba ülalpoolel jookseb tumehall või ka päris must riba. Mokad, kurgu- ja kõhualune ning reite siseküljed on valkjashallid. Pealkarv on pikk, eriti talvel. Tihe ja lühike aluskarv on hall või hallikaspruun. Vanal isahundil on tavaliselt ülekaalus helehall värvus, nooremail seevastu on valitsevaks värvuseks kollakas- või roostjashall. Hambad on tugevad, eriti ülemised silmahambad. Hundi keha kogupikkus kui ka raskus kõiguvad tublisti. Keskmise hundi üldpikkuseks loetakse umbes 160 sm, millest saba arvele langeb 35—40 sm. Olenevalt aastaajast ja toiduvõimalustest kõigub täiskasvanud hundi keharaskus 40—65 kg ümber. Täiskasvanud isahundid on harilikult suuremad ja raskemad samasuguseist emahuntidest.

Eesti NSV-s mahalastud huntidest osutus suuremaks isahunt, kaalult 64 kg. Hunt surmati sm. Heino Mõtsa poolt 25. märtsil 1951. a. Polli metskonna Mati vahtkonnas, Viljandi Jahindusklubi piires.

Hundipoegade eraldamistunnused: nahk on kaetud kareda madalama halli või tumehalli okaskarvaga ja heleda siidise ning lainetava villaga, turjal on karv tingimata tumedamat värvi või seda läbib must triip. Nina on tömp. Pea peal on karv kahvatukollakat värvi, püsti, pikem kui teistel kehaosadel. Kõrvad on väikesed, tumedad, hallika varjundiga, teravad. Kurgualune karv on väga harv, peaaegu ilma villata (vahest on nahal rinna kohal, harvem käppadel ja saba otsal, väike valge täpik). Kõhu all on karv harv ja sile, tagumiste jalgade juures on kõhualune peaaegu paljas. Saba on lai, mitte terav, must või tumehall, sabaots on must. Käppadel on karv madal, sile, liibunud.

Mis puutub hundi jälgedesse, siis sarnanevad need niivõrd suuresti samakasvulise koera jälgedega, et vilumatul jahimehel on väga raske neid üksteisest eraldada. Hundi jälg on kujult veidi pikergusem, seejuures esiosa teravam kui samakasvulise koera jälg. Pehmes pinnases on hundi jälgedes keskvarvaste küüniste jäljed tavaliselt üksteisele lähemal, samuti on kesk- ja külgsvarvaste küüniste jälgede vahekaugus suurem kui koeral. Öhukeses värskes lumikattes või niiskes ühetaolises pinnases paistavad hundi jäljed selgemini ja täpsemini kui koera jäljed, hunt asetab ja vajutab tagajala täpselt ja järje-

kindlalt esijala jälge. Koera jälgede asetuses esineb ebatäpsusi. Häirimata olukorras liigub hunt tavaliselt traavides, harva sammudes, ohu korral põgeneb ta aga galoppides.

Hunt on lihasööja loom. Üksnes nälja sunnil toidab ta end marjadest, seentest, taimedest ja kõigest muust, mis on vähegi söödav. Kestval näljaperioodil langevad hundi söödaks oma soo nõrgemad, haiged või haavatud esindajad.

Hundi meeled on normaalses olekus suurepäraselt arenenud, eriti aga haistmine ja kuulmine, mida tuleb tõsiselt arvestada talle jahti pidades. Soodsa tuulega haistab hunt talvel tuult mitteamvestavat jahimeest kuni 1000 m kauguselt. Hundi vaprus pole kuigi suur. Julgeks muutub hunt alles siis, kui ta on veendunud oma üleolekus rünnatavast.

Täissöönud hunt magab raskelt ja teda on kerge sisse piirata. 1917. a. olles Kurgani rajoonis hundijahil, viibisin jahikaaslastega, arvult 7 kütti, enne jahi algust ooteseisukorras lõkke juures. Lõkketulest 42 m kaugusel asus heinakuhi ja viis heinasaadu. Jahipiiraja kohaleilmumisel saime teada, et pajustikus on sisse piiratud 6 hunti. Loosiga tõmbasin endale viimase numbri tulejoonele asumiseks. Kütid alustasid regedel ettevaatlikult liikumist neile määratud joonele. Ratsaajajad, arvult 8 hobusel, hargnesid lähtekohtadele. Kuna minu hobune oli seismise ajal ära söönud tublisti heinu ja olin üks viimastest kohaleasujaist, kavatsesin täiendada heinagavara kuhjast. Lähenedes heinakuhjale märkasin kuhja lavaräästa all lumega katmata kollakat heinatompku. Kuhja küljed olid terved ja lumikattes. Kuhjast 4—5 m kaugusel peatasin hobuse, et tõsta heinatompreele. Samal hetkel kargas heinatomp välkkiirelt maast, osutudes suureks hundiks, kes põgenes galoppides pajustiku suunas, kuid minu poolt poolpõiki hundiküljele saadetud rentkuuli laeng tegi 50 m kaugusel lõpu hundi põgenemisele.

Lask hundi pihta sündis enne aju algust. Ulejäänud sissepiiratud 5 hunti, olles häiritud püssipaugust, pääsesid tabamatult mastist välja.

Hiljem sündmuskohta uurides selgus, et iga sao otsas oli hundi värske puhkease, üks neist oli valinud puhkepaigaks tuulevarjuse kuhjaaluse ja teinud endale sinna

mugava aseme magamiseks. Lähemas külas olid tol ööl maha murtud kõik väljajäetud koerad. Hoolimata sellest, et olin maha lasknud kuuest hundist ühe, keeldus jahijuhataja mind kui distsiplineerimata jahimeest järgmistele jahtidele kaasa võtmast. Koduteel ei olnud hobustele piitsa tarvis. Hundi ligiolek, ehkki surnud olekus, ergutas hobuseid. Hundi nülгимisel ja lahkamisel selgus, et isahunt oli ära söönud vähemalt paar koera.

Mõni aasta hiljem, olles Siberis jahijuhatajaks, pidasin samas kohas jahti rabakanadele. Jahikaaslane juhtis linnukoera. Lähenedes pajustikule, hargnesime. Koeraga jahimees alustas liikumist, piirates pajustikku põhjapoolsest küljest, mina aga lõunast. Liikudes pajustiku äärt mööda, sattusin rabakanadele. Lindude lendutõus oli ootamatult järsk ja kärarikas. Andsin kaks teineteisele järgnevat lasku. Püssirohu suitsu tagant ei näinud lindude kukkumist. Hakkasin uuesti püssi laadima. Samal ajal kargas otse minu ees üles hunt ja jooksis tagasi vaadates suunas, kust olime jahti alustanud. Hunt oli kaapinud endale magamisaseme paari meetri kaugusel pajustikust. Mu püss oli tühi. Kalibreerimata vaskpadrunid olid kiireks laadimiseks kõlbmatud. Minu karjumine ei häirinud hunti, kes jooksis otse edasi.

Hunt kuulub monogaamiliste (ainuabielu) loomade liiki. Isahunt, paaritunud emahundiga, jääb viimase juurde ja muretseb talle toitu ning pärast selle poegadele kuni kutsikate täiskasvamiseni. Hundipere on monoliitne. Huntide kiindumust emahundisse iseloomustab asjaolu, et uue pesakonna kutsikate juurest võib tihti leida emahundi eelmise aasta poegi, esimese perekonna liikmeid.

Jooksuaeg algab huntidel tavaliselt jaanuarikuu lõpu-poolel ja kestab veebruarikuu lõpuni.

Pärast paaritumist löövad ema- ja isahunt end karjast lahku ja otsivad poegimiseks sobiva koha. Isahunt jääb emahundi juurde kogu pesitsemise ajaks. Poegimiseks valmistab emahunt endale pesa vaiksesse ja hästivarjatud tihnikusse või kasutab mõnikord selleks mägra- või rebasekoopaid. Kui hundipesa eelmisel aastal jäi avastamata ja lõhkumata, siis kasutab emahunt seda aastast aastasse. Lõhutud pesa piirkonda võib aga järgmisel aastal uus hundipaar endale valida pesitsemiskoha. Hundipesa asub alati vee läheduses ja mitte kaugemal

sellest kui 500 m. Hundid kui lihasööjad loomad käivad, alates juunikuust, terve pesakonnaga regulaarselt jõgede, järvede, allikate, kraavide, soolaugaste ja muude veekogude juures janu kustutamas, jättes kasteheinale, liivasele ja mullasele pinnale teerajad. Veeta ei ela hunt kauem kui 24 tundi. Huntide pesad asuvad tavaliselt üksteisest 10—12 km kaugusel, mis on tingitud jahimaa vajadusest pesakonna toitmiseks. Leides üles ühe pesakonna, ei ole mõtet otsida lähedusest teist pesakonda. Emahundid kaitsevad oma piirkonda teiste sissetungivate huntide eest. On esinenud juhtumeid, et emahundid on ära murdnud üksteise kutsikaid just selle tõttu, et nende mõlemate pesad asusid ühes ja samas piirkonnas.

Hundi kandeaeg on 63 päeva. Hunt toob ilmale tavaliselt 4—10, harukorral 12 poega. Poegadel on sündides tuhkhall värv, nad on pehmekarvalised ja pimedad. Nägijaks saavad hundipojad 11—12-päevaselt ja väljuvad pesast ühe kuu vanuselt. Hundipojad viibivad tavaliselt pesa läheduses kuni oktoobrikuu keskpaigani. Pikka aega on nad niisama abitud kui koerakutsikadki, seepärast emahunt imetab, hooldab, toidab ja kaitseb neid kuni sügiseni. Ähvardab aga väikesi mingi hädaoht, kannab emahunt nad kohe pesast eemale ja peidab nad hoolikalt uude kohta. Suve lõpul hakkavad pojad vanematega juba koos jahil käima saaki otsimas. Eemaldub aga mõni kutsikas teistest, kutsuvad vanemad ta pimeduse saabumisel ulgumisega saagi juurde. Hommikune koidueelne hundi ulumine on parimaks signaaliks pesakonna asukoha kindlakstegemiseks. Huntide ulumise tipp-perioodiks loetakse augustikuud.

Kevadest kuni hilissügiseni jäävad hundid tavaliselt teatavasse kohta ega võta ette pikemaid retki. Talve tulekul, peamiselt toiduhankimise eesmärgil, algab huntidel hulguelu ja nad võtavad ette pikemaid jahiretki 40—70 km ulatuses. Neist retkedest ei võta osa ainult üksikud hundid, vaid ka vanemad koos poegadelega, samuti salkadeks ühinenud hundid. Tavaliselt lähevad hundid saagijahile videviku ajal, hulkudes siis ringi kuni koiduni, mil poevad varjatud vaiksesse kohta puhkama. Salgana koos liikudes lähevad hundid „hane-reas“, s. o. järgnevad astuvad täpselt esimese hundi (juhtlooma) jälgedesse, mistõttu tihti on otse võimatu

kindlaks teha, mitu hunti on läinud rada mööda. Satub hanereas liikuv hundisalk mõnele suurele või raskele takistusele (kõrge aed, lai kraav jne.), mis neid selle võitmiseks sunnib laiali minema, alles siis võib nende arvu kindlaks teha. Hunt, olles tõsiseks nuhtluseks kõigile koduloomadele ja -lindudele, ei anna armu ka metsloomadele ja -lindudele. Hunt murrab sügava lumega tohutul arvul toidupuuduse kätte nõrkenud metskitsi, jäneseid ja põtru. Salkkond nälginud hunte tungib kallale isegi talveunes olevale karule ja, sundides teda koopast lahkuma, murrab ta maha. Ka oma sugulasele — rebasele — ei anna hunt armu. Hunt jookseb rebasest tunduvalt kiiremini, seetõttu ei tee talle rebaste kättesaamine raskusi ka sügava lumega. Reinuvader, olles selles hästi teadlik, lahkub varsti kohast, kuhu on ilmunud ja peatuma jäänud hunte. Sattudes linnupesale, ei pörka hunt tagasi munade ega väikeste poegade hävitamise eest: kõik, mis on söödav, kugistatakse alla. Olgugi et hunt on suuremate koeratõugude esivanemaks, murrab ta neid nagu teisigi loomi, pidades neid oma lemmiktoiduks. Koertele peab hunt jahti peamiselt talveöödel, külade läheduses ja külatänavail.

Rahva keskel levinenud kuulujutt, et hunt ei murra koduloomi ja -linde oma pesa läheduses, on õige. See on üks huntide kavalusi oma pesa asukoha varjamiseks.

Hundi eluiga arvatakse olevat 15 aastat.

HUNTIDE HÄVITAMINE NENDE PESADES

Kõige soodsam aeg huntide tabamiseks nende pesades on aprilli-, mai- ja juunikuu. Hundi pesakonna hävitamine koos vanade huntidega on kõige mõjuvamaks viisiks huntide massilisel hävitamisel. Huntide hukkamine nimetatud kuudel on riikliku tähtsusega ülesanne ja see on kergelt teostatav iga sovhoosi ja kolhoosi poolt.

Huntide hävitusjaht kevad-suvisel perioodil koosneb:

- 1) otsimistööst hundipesade ülesleidmiseks;
- 2) varitsemisest vanade huntide hävitamiseks;
- 3) pesakonna hävitamine.

Nagu juba teada, teeb emahunt oma pesa kõrvalistesse kohtadesse: keset raskelt läbitavat sood, kuive-maile metsaseljandikele — metsasaartele, võsastikku,

Joon. 1. Salgana koos liikudes lähevad hundid „hanereas“.

nõgudesse, metsajõekeste äärde, järveäärseisse kõrkjaisse, kuivemate küngaste kallakutele, mäkrade ja rebaste koobastesse (muidugi neid suurendades), okaspuumetsatihnikusse, järve, jõe, oja, allika, soolauka ja kraavi lähedusse.

Hundipesa avastamise tähtsamaks eelduseks on teadete hankimine kohalikelt elanikelt, eriti karjastelt ja metsavahtidelt, kes võivad anda andmeid arvatavaist huntide pesitsemiskohtadest möödunud aastal. Kes karjastest on näinud hunte ja nende liiklemise suunda? Kas oli möödunud aastal kuulda huntide ulumist ja millisest suunast see kostis, kas ulumine kostis ainult õhtuvidevikus või kuuldus samast kohast ka koidikul? Kas keegi neist on näinud hundijälgi või teeradu kastel, liival, samblal, mudas või põllul? Kui palju oli murtud koduloomi ja -linde ning kus suunas mahamurtud loomad olid viidud? Saades kas või umbkaudseid andmeid huntide pesitsemise piirkonna kohta, on vajalik organiseerida seal huntide ulumise fikseerimiseks süstemaatilised kuuldepostid ja 2—3-liikmelised huntide hävitusbrigaadid. Koos tähendatud eeltöödega ei tohi ära unustada selgitustööd kohalike elanike hulgas sellest, kui suureks nuhtluseks on hundid meie sotsialistlikule loomakasvatusele; on vajalik veenda elanikke, et ainult üksteise abistamise põhimõttel ja aktiivse ühise tegevusega on võimalik vabaneda huntideohust.

Hundipesa otsinguil on tarvis kõigepealt põhjalikult tutvuda selle piirkonna metsaga, mis köitis hundi hävitaja tähelepanu, selle metsa piiridega, maapinna iseärasustega, taimestikuga, põldudega, raiesmikiega, sihtidega, teedega jne. Uksikute soodega eraldatud metsasalude läbivaatamine toimuigu äärmise ettevaatusega. Luureretk huntide pesitsemiskoha ülesleidmiseks teostatagu vaikselt, tuuleta päeval, — juhul aga, kui siiski on tegemist tuulise ilmaaga, tuleb liikuda vastu tuult.

Ühes ja samas metsamassiivis on lubatud huntide otsinguid korraldada ainult ühel brigaadil. Metsade läbikammimine ja kärarikas „klaperdamine“ rohkearvuliste küttide ja ajajatega ei anna soovitavaid tulemusi, otse vastupidiselt, häirib kasulikke ulukeid ja sunnib neid rändama vaiksemasse paiknemiskohtadesse.

Hundipesa otsimisel tuleb pöörata erilist tähelepanu hundijälgede ülesleidmisele. Tavaliseks huntide rajaks

on metsaga või võsastikuga kaetud nõod, metsateed ja jõekaldad. Veekogude kallaste kontrollimisel võib kindlaks teha huntide teeradu, mis viivad pesa juurde. Kohates hundijälgi, ei tohi neid ületada ega liikuda mööda neid kulgeval ribal, vaid rahulikult, ruttamata liikuda hundi jälgede kõrval. Tähelepanu tuleb veel omistada varestele, harakatele, pajuharakatele ja ronkadele, kes, toites end hunditoidu jäätmeist, annavad ära oma lennusuuna ja kisaga hundipesa asukoha. Kuumal ajal on pesa lähedal alati tunda hunditoidu mädanevate jäänuste ja mustuse haisu. Pesa juures vedelevad alati kondid ja pealuud, suled ja villatuustid.

Suvel on hundipesa otsimisel julgemaist koertest suur abi. Koera tuleb juhtida hundi jälgedel rihma otsas. Kui koer on kartliku iseloomuga, siis, lähenedes hundipesale, hakkab koer niutsuma ja uluma, ajab turjakarvad püsti, takerdub küti jalgade vahele ja takistab tema edasiliikumist. Vastupidiselt aga, julge ja kuri koer, tundes hundi lõhna, tormab haukudes rihma otsas edasi-tagasi ja alarmeerib enneaegu hundi pesakonna.

Kõige tähtsam selle jahi juures on see, et koer ei tohi häält teha. Valinud hundipesa otsimiseks sobiva koera, lähenetakse hundipesale vastu tuult. Kui jahimehi on kaks, siis üks jahimeestest juhib koera, teine aga liigub nende järel. Koerajuht, aimates koera käitumisest hundipesa lähedust, jääb ühes koeraga seisma ja laseb järeletuleva jahimehe ette. Laskevalmis jahimees jätkab liikumist arvatava hundipesa suunas, olles iga hetk valmis tulistama pesa juures tõusvat ema- või isahunti.

Juhul, kui ema- ja isahundil läks korda pesa juurest pääseda terve nahaga, ei või loobuda edaspidisest vanahuntide jälitamisest, sest leitud hundipoegade hukkamine on ainult pool tööd, kuna ellujäänud vanad hundid võivad uuesti pesitsema hakata.

Kaua ei tohi pesa juures viibida. Jahimehed pangu hundipojad elusalt kotti ja alustagu koduteed. Üks jahimeestest hakkab kotiga kodupoole minema, teine varitseb tee (raja) ääres peidus ja ootab siin ema- või isahunti, kes ettevaatlikult järgneb hundipoegade eemalduvale jahimehele. Nüüd avaneb võimalus veel kord katsuda õne vanahuntide tapmiseks.

On teada, et hoolimata pesale lähenevast inimesest, emahunt ei jookse kutsikatest kaugemale, vaid jääb nähtavale, haledasti niutsudes — kord lähenedes, kord eemaldudes pesast.

Seda emahundi kiindumist kutsikatesse kasutatakse tema petmiseks laskekaugusele. Selleks on tarvis 2—3 elusalt püütud hundipoega siduda traadiga jalgupidi teineteise külge, jättes nad pesa juurde või riputades lähemale puule. Võib tagumiste jalgade sooned läbi lõigata. Hundipoegade kisa peale jooksevad vanad hundid harilikult kohale.

Isahunt ilma emahundita ei kaitse pesa kunagi, vaid põgeneb hädaohu korral otsekohe.

Kui hundipesa asukohta on märgatud kaugelt, siis parem sellele mitte läheneda, vaid on tarvis täpsustada hundipesa juurde viivad teerajad, mida vanad hundid kasutavad poegade toiduga varustamisel. On huntide teerajad enam-vähem kindlaks määratud, organiseeritakse ja määratakse kindlaks varitsemiskohad. Varitsetakse õhtul ja koidikul, siis, kui vanad hundid lähevad röövjahile. Õhtul liigub ees isahunt, hommikul aga emahunt, tassides poolsurnud loomi kutsikatele murdmiseks.

Pesa juurde varitsema minna on kõige parem öösel, enne koitu. Jalatsitele tuleb tõmmata puhtad linasest riidest kotid, milledesse on pandud kuiva lamba-, hobuse- või seasõnnikut — inimese jälgede lõhna kaotamiseks. Hea oleks kogu riietus üle hõõruda okaspuu okstega. Pesu peab olema puhas, sest higi-lõhna, mida jahimees ise ei tunne, avastab hunt juba kaugelt. Püssirauad peavad olema puhtad püssirohu tahmast.

Varitseda tuleb, reeglina, altkuule. Varitsemiskohta minna ja istuda seal hästi vaikselt. Sulgeda tuleb kõik hundipesa juurde viivad huntide poolt sõtkutud teerajad. Soodsam aeg varitsemisjahtide organiseerimiseks on juulikuu, kuna sel ajal ka noored hundid kannatavad joogijanu. Kõige enam ära tallatud on teerajad veekogude läheduses. Teerajad hargnevad hundipesa vahetus läheduses ja on vaevalt märgatavad.

Nõukogude Liidu üks parimaist huntide hävitusjahtide tundjaist sm. D. N. DANILOV on kindlas veendumuses, et kui kevad-suvistel hävitusjahtidel ei ole õn-

nestunud tappa isa- või emahunti, vaid ainult nende poegi, siis on ka selle jahimooduse siht saavutatud.

Vanad hundid hävitatakse hiljem ja teisel viisil. NSV Liidu jahiteadlased sm-d N. A. ZVORŌKIN, V. S. PORTNOV ja D. N. DANILOV kinnitavad, et üks jahimees 2—3 kuu jooksul otsib üles ja hävitab 5—10 hundipesakonda, s o. hävitab 20—50 hundipoega ja tapab sealjuures veel mõned vanad hundid. Nii suure huntide arvu hävitamiseks teistel aastaegadel ja teisel viisil kulub nii mõnigi sada päeva.

Otsustavaks jõuks huntide massilisel hävitamisel peavad olema jahimehed, kolhoosnikud, metsavahid ja sovhooside töötajad. Pidage meeles, et hävitades hunte, kaitsete te kolhooside, sovhooside karja! Iga hundi või hundipoja hävitamise eest maksetakse 300 rubla preemiat.

SUGIS-SUVISED AJUJAHID

Ajujahtide korraldamine huntidele on küllaltki kohmakas ja keeruline ettevõtte. Nagu kõik teisedki kollektiivjahid, eriti rohkearvuliste jahimeeste ja ajajatega, on ajujahid siis edukad, kui nad on üksikasjaliselt ette valmistatud ja kui osavõtjate distsipliin on kõrgel tasemel. Ebaõnnestunud ajujahide põhjuseks on olnud alati asjaolu, et jahikorraldaja on ühte neist elementidest alahinnanud. Õietikorraldatud sügisesed ajujahid on väga tõhusateks abinõudeks huntide hävitamisel. See positiivne ajujahide omadus on tingitud sellest, et ajujahid korraldatakse ajal, kui huntide pesakonnad hoiavad endid veel koos. Järelikult, hästiorganiseeritud ajujahiga on võimalik hävitada kogu huntide pesakonna. Nagu varem öeldud, algab huntide ulumine augustikuul õhtul ja koidikul, seega on kuuldepostide kaudu nende pesakondade asukohtade avastamine võrdlemisi kerge ja täpne.

Parimaks ajaks sügiseste ajujahide korraldamiseks on augusti- ja septembrikuu ning oktoobrikuu esimene pool. Noored hundid on septembriks kasvanud juba nii suureks, et enam ei peida end heinasse, vaid väljuvad koos vanade huntidega küttide tulejoonele. Selleks ajaks on ka põllutööd tehtud ja ajajate värbamine kergem.

Oktoobris lahkub hundi perekond senisest statsionaarsest asukohast ja alustab hulguelu.

Ajujahi korraldajal seisab sel ajal ees kaks ülesannet:

- 1) täpselt kindlaks määrata hundi pesakonna asukoht;
- 2) suunata huntide perekond kogu koosseisus küttide tulejoonele.

Esimese ülesande lahendamiseks aitavad kaasa kuuldepostidelt huntide regulaarseist ulumiskohtadest kogutud andmed. Saadud andmed kontrollitakse jahiorganiisaatori poolt, nii õhtusel kui ka hommikul ajal, eriti sel päeval, mil ajujaht toimub.

Huntide ulumine algab pärast päikese loojangut ega kesta kauem kui 15 minutit. Ulumine kostab kuni 2 km kaugusele. Esimesena alustab ulumist isahunt, temale järgneb emahundi ulumine, pojad vastavad pesa juurest rivitu kooriga. Juhul, kui hundid millegipärast ei anna endast teada ulumisega, siis tuleb see välja kutsuda huntide ulumise loomutruu järeleaimamisega. Selleks on vaja peibutuskunstioskus ära õppida. Kõige paremaid tulemusi annab emahundi ulumise järeleaimamine. Kui hundid peibutusele ei vasta, siis tuleb ulumist 3—5 minuti järel korrata, häält aeg-ajalt kõvendades.

On olnud juhuseid, et hundid ei vasta peibutajale, olgugi et nad on pesas. See nähtus on seletatav sellega, et peibutamise tulemus ei olnud küllalt loomutruu või hundid on end täis söönud. Vihmase ja sajuse ilmaga hundid ei ulu. Kui huntide asukohad on peibutamise kindlaks määratud, tuleb järgmisel päeval tutvuda maastiku üldiseloomuga ja iseärasustega ning hundipesade asukohad lõplikult täpsustada. Kindlaks määrata ajujahti suurus ja kuju ning üles leida huntide käigud, rajad ja liikumissuunad. Saadud andmeil koostatakse maastikul jahiplaan, s. o. määratakse kindlaks aju suund, küttide asukohad ja — vastavalt maastiku iseloomule — kammimiseks vajalik ajurite arv.

Kütte kohale seades tuleb tingimata arvestada tuult ja küttide laskekohad valida nii, et tuul puhuks mastist küttide suunas, mitte vasupidi. Huntidele ajujahti korraldades on otstarbekam, kui küttide laskekohad valitakse huntide poolt tarvitavate radade või sissepiiratud maa-alale viivate hundijälgede lähedusse, sest ajamise puhul püüab hunt esmajoones kardetavast kohast põgeneda ikka tuntud rada või sissetulnud jälgi

mööda. Ei võimalda ebasoodus tuul kütte paigutada radade või sissetulnud jälgede lähedusse, püüda need paigutada sissepiiratud maa-ala teise külge, suurendades ühtlasi ajajate arvu ja ajades ainult tuulega. Pole aga küttide vähesuse tõttu võimalik kõiki radu ja ülejookskuohti küttidega täita, tuleb neisse kohtadesse, kus kütte pole, panna kas paigalpäisivad ajajad, kes hundi ilmudes selle tasase vilistamise või kõhatamisega masti tagasi peletavad, või seada sinna üles hirmutisi kujul, nagu seda tarvitatakse põldude ja aedade kaitseks.

Parimaks ajuks loetakse niisugune ajajate ja küttide asetus, kus ajajate ja küttideaheliku vahemaa ei ole suur, kuid murtud sujuvas poolringis. Halvem on, kui mõlemad ahelikud asetuvad üksteise vastu teravnurkselt. Sellisel juhul osutuvad kaitsetuks jäänud tiivad nõrgaks kohaks ja hundid võivad seda ära kasutada ajast väljumiseks enne küttide joonele jõudmist.

Ajujahti ei ole soovitatav alustada varem kui kell 10, sest vastasel korral võib juhtuda, et pesa juurest ei leita vanu hunte. Ajujahi eelpäeva õhtul on vaja läbi viia ajajatega instrueerimisvestlus eelseisva jahi korraldamisest ja ajajate ülesannetest. Ajajate oskusest, asjalikkusest ja nende kohusetundest oleneb kogu ettevõtte edu.

Ajajate peamised ülesanded:

- enne aju algust olla vaikselt ja mitte suitsetada;
- peale ajualgesignaali alustada liikumist käratsemise ja kisaga, lüües seejuures keppidega puude pihta või tarvitades selleks teisi vahendeid;
- kära ei tohi katkeda enne aju lõppu;
- pidada kinni liikumise suunast, antud intervallidest ja ahelikus joonduda naabritega;
- mitte mööduda tihnikutest;
- vastuvaidlematult täita jahiorganisaatori ja lüli vanema korraldusi.

Säärasele instrueerimisele pole tarvis koguda kõiki ajajaid, aitab, kui juhised on läbi töötatud ühe viiendiku ajajatega, s. o. lüliivanematega. Lüli koosneb tavaliselt 3—5 ajurist.

Paralleelselt sellega tuleb korraldada ka küttide kollektiivne koosolek, mis on ette nähtud jahimääruste ja küttide ülesannete täpsustamiseks. Vestluse läbiviimine

on hädavajalik eriti siis, kui ajukahist võtavad osa noored ja üksteisele tundmatud jahimehed.

Kogumispunkt nii küttidele kui ka ajuritele ei tohi ajule lähemal olla kui üks kilomeeter.

Kogumispunktis on igasugune kära keelatud.

Küttide tulejoonele asumine toimugu vaikselt ja varem kui ajurid kohale asuvad. Et hunt on tunduvalt ettevaatlikum rebasest, peab kütt võimalikult vaikselt ja täiesti liikumatult laskekohas seisma ning hoiduma piinlikult kõigest, mis tema sealolekut võiks reeta. Kui puud ja põõsad on kattunud lumega, on soovitatav kanda valget riietust, vastasel korral märkab hunt küti tumedat kogu hõlpsasti juba eemalt. Hundid liiguvad ajus aeglases traavis ja „hanereas“, kusjuures vanemad loomad liiguvad ees. Satuvad eessammujad laskude alla, püüavad teised kõrvalt mööda joosta. Sattudes seejuures kas hirmutistele või vaikivaile ajajaile, pöörduvad nad kohe tagasi naaberküttide suunas; ainult noored hundid kaotavad sageli pea ja tormavad otsejones edasi laskja jalge ette.

Huntidele korraldatud ajukahil on keelatud lasta teisi metsloomi ja -linde. Lasud küttide tulejoonel ei tohi ajajate kära ega liikumist tasandavalt mõjutada.

Huntide laskmiseks tarvitatakse harilikult 5 (4-nulli) kuni 5¹/₂ (6-nulli)-millimeetrilisi rentkuule.

Naha hinna ja premia saamiseks kuuluvad tapetud huntide nahad äraandmisele kohalikele loomtoorsaaduste varumispunktidele.

JAHIPIDAMINE LIPPUDEGA

Jaht huntidele lippudega põhjeneb asjaolul, et hunt kardab kõike seda, mis on seoses kujutlusega tema kõige kurjemast vaenlasest — inimesest.

Punased lipukesed, mis on kinnitatud nõõrile, on metsamassiivis erakordne ja häiriv nähtus nii värvilt kui ka lõhnalt. Kohates oma teel lippude joont, hunt kohkub, pörkab tagasi ja eemaldub neist, et ennast võimalikult hädaohust päästa. On teada juhuseid, kus hunt, olles lippudega sisse piiratud, ei lahkunud mastist 3 ööd-päeva

Jahipidamine lippudega sai alguse möödunud sajandi kaheksakümnendail aastail Uraalis ja seda jahipidamis-

viisi tarvitatakse meil rahuldavate tulemustega kuni tänapäevani. Nagu kõik teisedki jahimoodused, annab jahipidamine lippudega tulemusi ainult siis, kui see on aegsasti ja üksikasjaliselt vilunud piiraja poolt ette valmistatud.

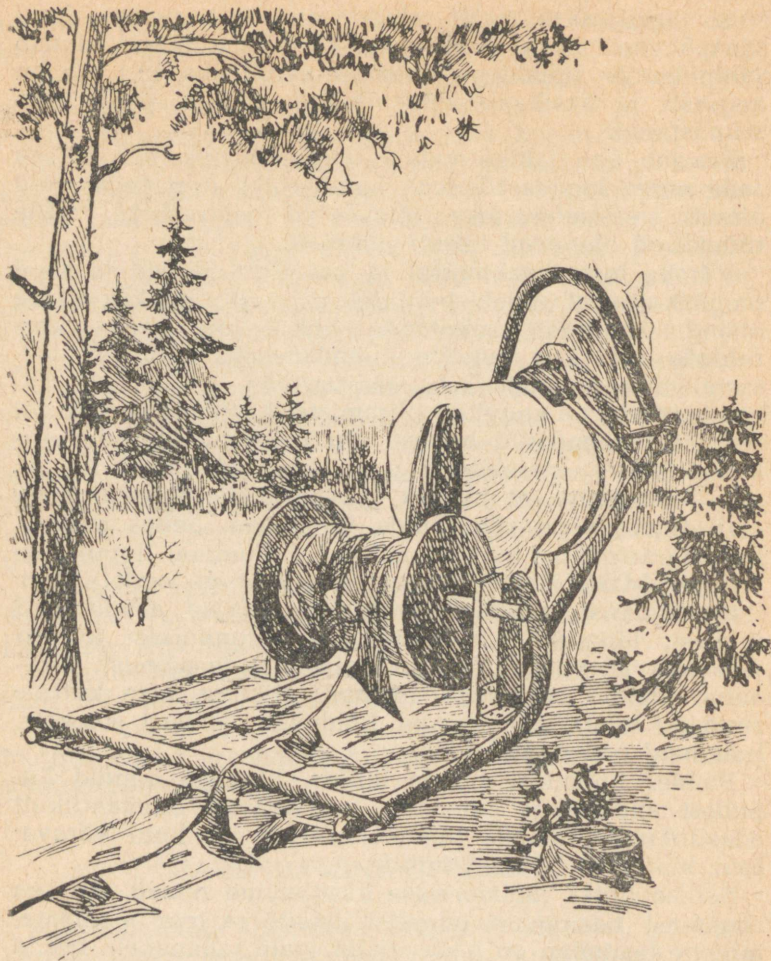
Puudub aga jahiks vajalik ettevalmistus, siis ei saa seda enam lugeda tõsiseks hundijahiks lippudega, vaid ainult meelelahutuseks ettevõetud jahiretkeks, mille tulemused olenevad täiesti juhusest.

Värskel lume saabumisel ja kui jõed, järved ja sood on jääkatte all, algab huntidel päevaste puhkekohtade otsing. Huntide asukohtade luuret on kerge korraldada seal, kus huntide koondamiseks sööt on aegsasti välja pandud. Aja säästmiseks ja jõukulu vähendamiseks on soovitatav piiramisel kasutada suuski või ree ette rakendatud hobust. On loodetav huntide asukoht leitud, sisseläinud ja väljatulnud jäljed loetud, ning veendunud, et hundid asuvad ümberpiiratud maalal, tuleb piirid rõngastada lippudega. Selles suunas, kus on ette nähtud huntide mastist väljumine, lippusid ei asetata. Masti jäetud väravatesse, kust on oodata huntide väljumist, paigutatakse kütid. Ajajad, arvult 2—3 inimest, lähevad masti kütidele vastupidisest küljest ja alustavad vaikselt ning kärata huntide ajamist. Üles-aetud hundid hakkavad aeglaselt liikuma otse kütide suunas. Juhul, kui hundid kalduvad suunast kõrvale, kohtavad nad lippudejoont.

Püüdes lippudest mööda hiilida, liiguvad hundid lippudest aupaklikus kauguses ja jätkavad ettevaatlikult edasiliikumist mööda lippude asetusjoont kuni väravateni, kus neid ootavad kütid.

Sellise lihtsa jahimooduse käsitlemine nõuab aga rea tingimusi, harjumusi, tehnilisi detaile ja teisi momente, millede teadmine on hädavajalik igale jahimehele heade tulemuste saavutamiseks.

Väga häid juhendeid sellel alal annab N. A. ZVORÖKIN, üks parimaist hundijahtide tundjaist, kelle kogemused on edasi antud reas raamatuis. Lipujahi juhatajaks võib olla ainult säärane jahiorganisaator, kes põhjalikult tunneb maastikku, eriti kui huntide koondamiseks pole aegsasti sööta välja pandud. Piiraja peab tundma huntide radu, teadma kohti, kus nad tavaliselt saagitsemise eesmärgil liiguvad ja millistes metsaosades nad

Joon. 2. Reele monteeritud lipuvärten.

päeval harilikult puhkavad. Peale huntide bioloogiliste omaduste peab piiraja hästi tundma ka lippude käsitlemist ja piiramise tehnikat.

Jahilippude all mõistetakse jahipidamisvahendeid huntide sissepiiramiseks. Lipud, mille laius on 15—22 sm ja pikkus 25—35 sm, valmistatakse peamiselt punasest

puuvillasest või loosungeiks kasutatavast punasest riidest, mis kinnitatakse kas nõõrile või peenikestele keppidele. Lipukeppide pikkus oleneb lume sügavusest, kusjuures lipukeppide asetamisel tuleb arvestada seda, et lipu alumine serv oleks lumikattest 30—35 sm kõrgemal. Lipukesed valmistatakse kujult peamiselt kolmnurksed. Lippude nõõr peab olema võimalikult peen, pikkusega 1000 m, tugev ja vastupidav. Lipud kinnitatakse nõõrile 60—80 sm vahedega; kui huntide sissepiiramist teostatakse metsas, siis kasutada nõõrile kinnitatud lippe, kuna lagedal maal, kus puuduvad võimalused lipunõõri riputamiseks okstele, on otstarbekam kasutada kepikes-tele kinnitatud lippe.

Lippude puntrasse sidumine või kerra kerimine pole soovitatav, kuna peen nõõr lippude lahtiharutamisel läheb sõlme ja viidab piiramisel aega. Lippude käsitamisel on soovitatav tarvitada lipuvärtnaid, mis on monteeritud reele (joon. 2).

Piiramise toimikond koosneb tavaliselt kahest asjatundjast kütist.

Tööjaotus: üks kütidest kannab lipuvärtnaid seljas ja liigub suuskadel või reel piiramisringi suunas, teine kütt tema järel asetab lahtikeritud lipunõõri lippudega okstele vajalikule kõrgusele. Lippe on soovitatav hoida eluruumis, kus need imuvad läbi eluruumi lõhnaga, millel on samasugune või veel suurem tähtsus kui lippude värvusel. Lippudele omane lõhn on see, mis hundi õõsel peab piiramisringis, sest lippe ta pimedal ajal hästi ei näe.

Huntide päevase peatuspaiga leidmiseks on aja kokkuhoiu mõttes lubatud kasutada veel ree ette rakendatud hobust, sellega sõidetakse huntide elutsemispaiku läbistavaid teid möõda seni, kuni leitakse värsked jälgi.

Piiramiseks kasutada teid, sihte, lagendikke jne., kus edasiliikumine on hõlpus ja kus võib selgesti näha hundi jälgi, kui need piiraja teega ristuksid. On värsked jäljed leitud, peab piiraja otsustama, arvestades maastikuolusid, kui suur ring tuleb teha huntide sissepiiramiseks. Piirata tuleb äärmise ettevaatusega kohas, kus hundid võiksid puhata, püüdes neist möõduda vajalikus kauguses.

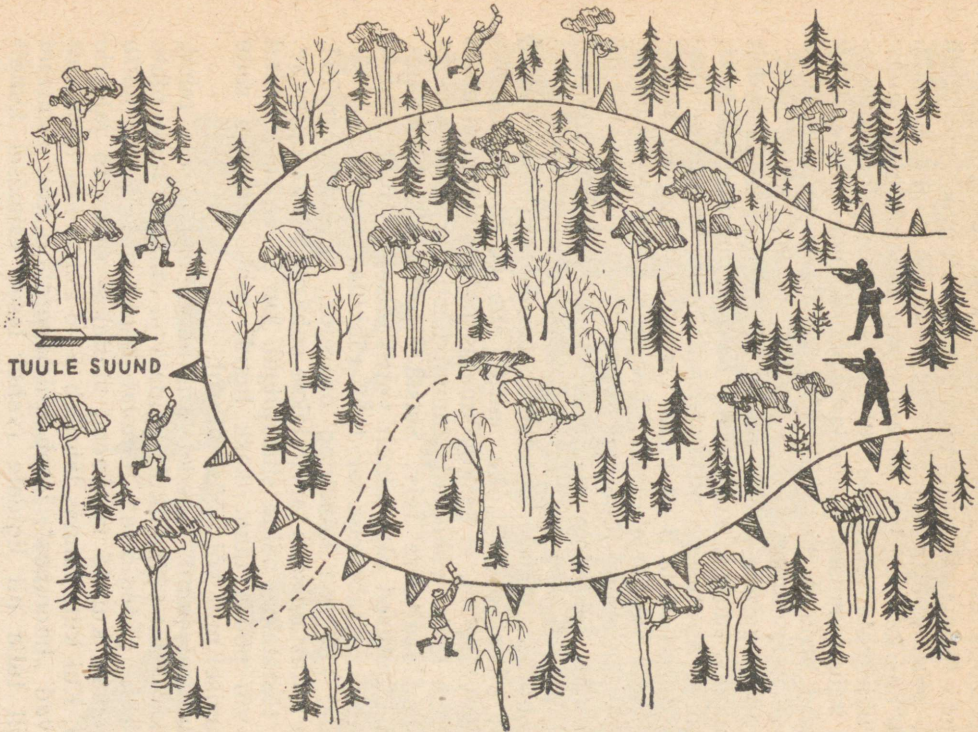
Mida kõvemini lumi krabiseb, seda suurem peab

olema piiramisring. Paljusid jahimehi huvitab puhtpraktiline küsimus: mitu kilomeetrit peaks lippe olema, et huntidele ajujahti korraldada? Kogemused on näidanud, et kasulikum on siiski piiramisringi lipustada ringipiiri kogu ulatuses ja väravad avada ainult siis, kui jahimehed on asunud tulejoonele. Meie oludes, kus piiratakse peamiselt kvartaalide sihte mööda, vajatakse lippe 2—3 kilomeetri ulatuses.

Peale piiramisringi suuruse on veel üpris tähtis selle kujund. Ideaalne on muidugi säärane piiramisringi kujund, mis muutub küttide asukohtade poole kitsamaks, s. o. pirnitaoline kujund, mis võimaldab hunti ajada kas või üheainsa küti juurde (joon. 3). Piiramisringis ei tohi olla pikki teravaid nurki või soppe. Satub hunt neisse ega leia sealt hõlpsasti väljapääsu, murrab ta lippudest läbi. Ka lippude panekul on soovitatav arvestada tuult, seades neid üles nii, et viimasena lipustatakse see külg, kust tuul puhub otse piiramisringi. Kulgeb lippudejoon mööda sihti, siis paiknegu asetus mitte piiramisringi-poolsel kvartaali serval, vaid üle sihi järgneva kvartaali äärt mööda (joon. 4).

Hunt näeb väga kaugele, pannes harilikult paremini tähele neid esemeid, mis asetsevad tema peaga ühel kõrgusel või joonel ja sellest alamal. Neid esemeid aga, mis asetsevad peast kõrgemal, paneb ta tähele alles siis, kui need liiguvad või kui ta pead tõstes ülespoole vaatab. Seda omapärasust tuleb piiramisringi lipustamisel arvestada, kinnitades lippude nõõrid okste külge nii, et lippude otsad ulatuksid peaaegu lumeni. Puudub võimalus lippe parajale kõrgusele riputada ja pole käepärast ka lippe keppidel, on kasulikum lipud panna otse lumele, selle asemel et neid liiga kõrgele kinnitada.

Vilumatu jahimees, vaadates lippudele kui aiale, millest huntidel pole üldse enam väljapääsu, eksib rängalt, sest lipud asendavad tegelikult ajajaid. Samal ajal on neil ka omadus, mida ajajatega mingil tingimusel ei saa asendada, ja nimelt: lippude abil saadakse hunti kinni pidada sissepiiratud maa-alal, nagu varem tähendatud, 3 ööd-päeva. Osutub piiramisring liiga suureks, tuleb lipustamisel püüda selle pindala vähendada ja tarbekorral anda piiramisringile ka sobivam kujund. Arvestades maastikuolusid ja metsa tihedust, tuleb püüda selgusele jõuda, millises piiramisringi osas hundid tõenäoliselt

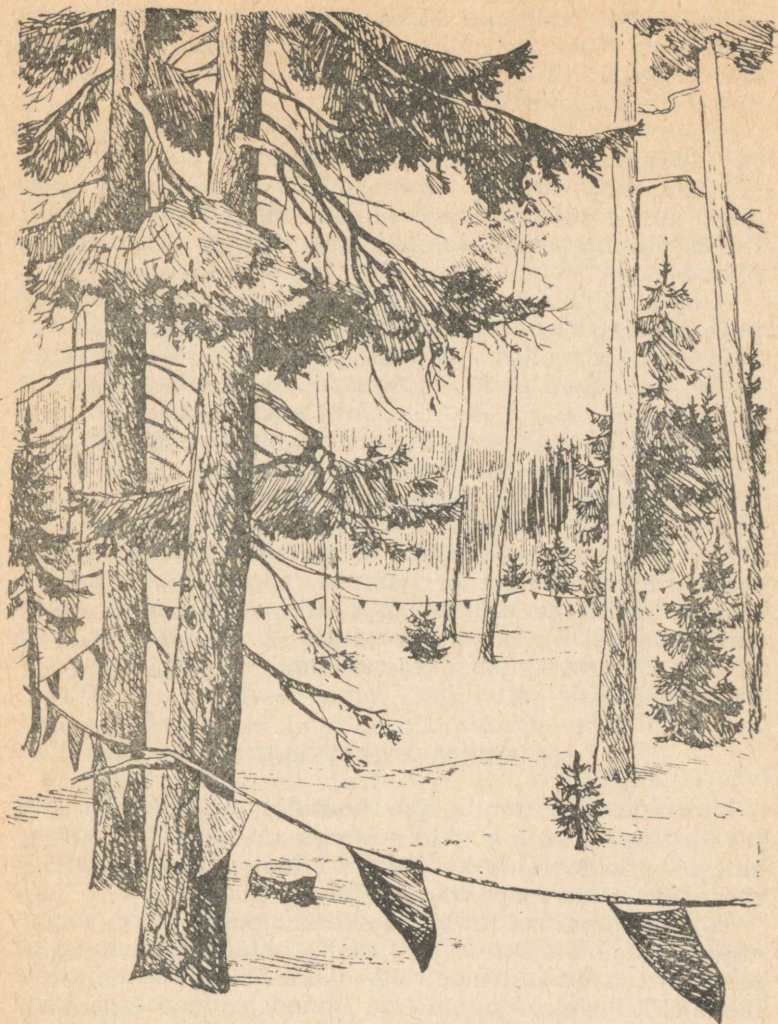
Joon. 3. Piiramisringi kujund.

võiksid puhata. On selles võetud kindel seisukoht, arvestatud ka tuule ja sissetulnud hundijälgede suunda, võib asuda piiramisringi vähendamisele, teostades seda harvikuid, kraave, jalgradu jne. mööda. Seejuures tuleb hoiduda tungimast tihnikuisse, oksi murdmast või muul viisil müra-kära tegemast, mis hunte võiks häirida. Tekib aga kahtlus, kas piiramisringi vähendamine õnnestub, häirimata seejuures hunte, on parem juba piiramisringi vähendamisest loobuda ja püüda anda sellele ainult säärane kujund, mis hõlbustaks ajamise teostamist ja küttide paigutamist.

Kütid paigutada kohale nii, et tuul nende asukohtadelt ei puhuks suunas, kust võiks oodata huntide ilmumist. Keskmise suurusega piiramisringis võib lippudega hundijahist osa võtta 3—4 kütti. Osavõtjad liiguvad kohtadele numbrite järjekorras, ühekaupa kolonnis; suitsetamine ja jutlemine lõpetatakse.

Küttide kohtadele paigutamist alustatakse kolonnipeast nii, et järgnev number näeks naabri — küti — asukohta ja temale antud tulistamise sektorit. Vahed kütist kütini ei või olla mitte alla 80 m. Laskekoht valida välja nii, et laskevõimalus poleks liiga piiratud, kütt aga oleks vähemalt rinnuni hästi varjatud. Asudes kohale, laaditakse relv. Seista liikumatult, hädavajalikud liigutused olgu ainult vertikaalsed — ülalt alla ja vastupidi, naabritega ei tohi rääkida, samuti ei või kõhida, kui aga kõhatung on suur, — kõhida müsi. Köha rahustamiseks tarvitatakse suhkrut või kompekke. Relv tõstetakse palge silmapilgul, kui loom on jõudnud puu või põõsa taha. Lask hundi pihta antakse selle väljumisel puu või põõsa tagant.

Äärmisel juhul, lagedal, kui hundi ees ei ole puud, lastakse hunt võimalikult ligidale ja antakse tema pihta näpslask. „Täägiotsa“ liikuvat hunti ei tulistata mitte kaugemalt kui 15 m. Laeng sihitakse esimeste jalgade pihta. Kui küti suunas läheneb 5—6 hunti, kes tavaliselt liiguvad „hanereas“, laseb külmavereline kütt esimesel hundil tulla nii ligidale (vahel laseb esimesel hundil läbistada isegi tulejoone), et järgmised hundid läheneksid tulejoonele 15—20 m kaugusele. Hundid, keda on lastud säärasele kaugusele, hüppavad tavaliselt pärast esimese lasu andmist lehvikuna laiali ja satuvad naaberküttide tule alla. Hundid, kui neid ei ole lastud parajale

Joon. 4. Lippude joone paiknemine.

tulistamise kaugusele, keeravad pärast esimest lasku ringi, murravad ajajate piiramisrõngast läbi ja ületavad lipud. Kui aga huntide kolonn on lastud ligemale kui 15 m, ületab suurem osa neist tabamatult lippudejoone,

kuna antud tingimusel ei ole kütt suuteline andma üle kahe lasu. Hunt, keda lippude läheduses on kord lastud, kes aga siiski on eluga pääsenud ja lippudest läbi murdunud, ei hakka neid enam kartma.

Enne Suurt Isamaasõda tarvitas kuulus huntidepiiraja ja üleliidulisest põllumajandusnäitusest osavõtja sm. Hartulari huntide hävitusjahil suure eduga lippudega täiesti suletud, ilma väravateta, piiramisringi. Kütid asusid lippudega suletud ringi 30—40 m kaugusele lippudest.

Ajajad, piiraja ja tema abi alustavad aeglast liikumist piiratud ringi tsentrumist, liikudes spiraali suunas servani. Hundid, olles niisuguse ajamisega viidud segadusse, hulguvad mööda piiratud ringi edasi-tagasi ja satuvad ootamatult üksteise järel küttide tule alla.

Ajajad ei kannu selle mooduse juures relva. Hartulari kirjeldatud jahipidamise moodust kasutatakse praegu edukalt jahimeeste poolt Moskva oblastis ja see väärrib järgimist ka Eesti NSV-s.

Siit järeldub, et lipujahil huntidele, ükskõik millises formatsioonis see ka ei toimuks, ei ole üldse mõõduandev küttide ja ajajate suur arv, vaid nende oskus. Piisab 3—4-st kütist ja samast arvust ajajaist, sest osavad ja vilunud ajajad oskavad hunti ka ühe küti peale välja ajada.

HUNTIDE VARITSEMINE

Novembrikuu algul algab huntide hulguperiood. Selleks ajaks on kõik ulukid suureks kasvanud ja sovhooside ning kolhooside karjad juba lautades. Iga päevaga raskeneb ja harveneb huntidel saagivõimalus.

Toiduotsingul hulguvad hundid karjadena ringi, eemaldudes statsionaarsetest pesitsemiskohtadest kümneid ja mõnikord sadu kilomeetreid. Nad lähenevad suurtele teedele, küladele, asulatele ja linnadele, lootusega leida näljatungi rahuldamiseks mahajäetud loomakorjuseid või õuejäetud koeri. Leides korjuse, peatuvad hundid selles rajoonis seni, kuni korjus on ära söödud. Päevased huntide peatus- ja puhkekohad valitakse sel juhul korjuste lähedusse, eriti kui puhkamiseks leidub sobivaid kohti.

Hunt, kuigi värskel liha eelistaja, ei põlga ka korjust-raibet ja ilmub, kui toidustamine on talle väljapandud

sööda näol kindlustatud, koos kaaslastega varsti sööda-kohtadele, vahetevahel sealt saagiretkedele lahkudes. Ebaõnnestub aga huntide jahiretk, tulevad nad nälja sunnil tagasi, et üles otsida veel need korjuste jäätmed, mis järele olid jäänud. Värske hundijalg, mis leitud sööda ligidalt, on tavaliselt täissöönud hundi hommikune jälg, mis näitab kütile looma puhkekohale mineku suunda. Täiendades aeg-ajalt söödakohti korjustega, harjub hunt õige varsti peatuma selles piirkonnas. Ta muudab varitsemise hõlpsaks igale jahimehele, kel pole raske ohverdada selleks mõni öö.

Varitsemisjahi saagi tulemused on ainult siis kindlustatud, kui juba aegsasti on vastav söödakoht sisse seatud ja selle eest hoolitsetakse, et huntidel seal oleks pidevalt ja küllaldaselt toitu.

Söödakoht on tarvis juba sügise lõpupoole, igatahes enne lumetulekut sisse seada ja söödaga varustada, et hundid sellega harjuksid ja teaksid, kust napil ajal toitu leida. Koerte eemalehoidmiseks huntide söödakohast on otstarbekam asetada korjus vähemalt 500 meetri kaugusele üldtarvitatavaist teedest ja nii, et läheduses ei oleks elamuid. Toidukohtade valik peab olema kooskõlastatud külanõukogudega ja jahimeestega, et vältida kord valitud söödakohale teisi söödakohtade rajamisi vähemalt 12—15 km ulatuses. Juhul, kui teine söödakoht asub lähemal, muutuvad huntide peatuskohad ebakindlaks ja varitsemise tulemused on juhuslikud.

Söödaks valida, kui olukord vähegi võimaldab, lõpnud hobuste ja teiste suuremate koduloomade korjuseid ning vahete vahel viia sinna majapidamises kasutamata jäänud jäätmeid, mida hundid söövad, nagu loomade sisikonnad, kõlbmata liha, huntide, koerte ja rebaste korjused, samuti võib sinna viia ka hukatud röövlindide ja kasse. Sellega harjutatakse hunti juba aegsasti söödakohti külastama, ning leides sealt vahetevahel üht kui teist söödavat, peavad hundid meeles koha, kust nad napil ajal loodavad leida midagi söödavat.

Esimesed, kes söödakohad üles leiavad, on varesed, rongad ja harakad. Nende kisa ja lennusuund võimaldab huntidele avastada söödakohti juba suures kauguses. Söödakohti täiendatakse toiduga veokilt ja nende kontrollimist teostatakse, lähenemata korjusele, silmanähtavuse kaugusest, tehes selleks suuskadel või reel piiramisringi.

Küti laskekoht valida söödakohast 30—40 sammu eemale ja püstitada sinna harilik onn või väike keldritaoline ehitis. Kui jahimees ei karda külma, võib ta kasutada väga hästi ka kõrg-istet, ehkki pakasega seal-istumine kuigi suurt lõbu ei paku. Mugavam on hunte varitiseda pooleldi maasse püstitatud keldritaolises ehitises, mida võib nii mugavalt sisse seada kui soovitakse. Lihtsa keldritaolise varjendi püstitamine pole ka kuigi kulukas. Selleks tuleb veel sügisel kaevata tavalise suuruse ja sügavusega auk, katta see katusega, millele visata august väljakaevatud muld. Seejuures jätta söödapoolsesse seina väike avaus või teha aken vaatlemiseks ja laskmiseks. Vastaspoolsesse seina teha uks, mida saaks tuuletõmbe vältimiseks hästi sulgeda. Varjendisse, parajal kaugusel aknast, lüüa tugevasti maasse kaks või neli vaia, millele valmistada tugev iste, mis ei tohi nagiseda, kui seal istutakse või sealt tõustakse. Varitsemisel peab valitsema täielik vaikus ja tuleb piinlikult hoiduda igast liigutusest, mis võiks tekitada krabinat või krõbinat. Soovitakse aga midagi jalge alla panna, võib kasutada selleks saepuru või rehepeksujäänuseid; õlgede ja heinte põrandalepanek pole soovitav.

Ideaalseks varitsemiskohaks võiks lugeda säärast kohta, kus vesi jookseb kohisedes ja talvel kinni ei külmu. Vee kohin summutab kõik helid, mida kütt tahtmatult või juhuslikult varjendis võiks teha, samuti pole siis kartust, et loom küti vähematki liigutust kohe märkaks. Varjendisse minek ja sealt tulek toimugu suuskadel ühte ja sama rada mööda. Suusad asetatakse varitsemisel varjendisse. Varitsemisele on tarvis minna õhtul valgusega, sest huntidel on tihti harjumuseks söödale ilmuda videviku saabumisel.

Korjus asetatakse varjendist 30 sammu kaugusele ja nii, et korjuse pea või tagumine osa oleks vastu varjendi laskeava, kust jahimees kavatseb hunte tulistada. Vajalik on see veel selleks, et korjuse kogu ei varjaks hunte üleni või osaliselt, kes tavaliselt kisuvad ja rebivad korjust kõhu- või seljapoolsest küljest, samuti selleks, et võimaldada kütile anda tabav lask hundi külje pihta. Kui huntisid on söödal mitu, siis tuleb lasta dupleega, kusjuures esimesele lasule järgnev lask olgu viivitamatult üle kantud teise hundi pihta, vaatamata seejuures esimese lasu tulemusi.

Joon. 5. Haavatud hundi surmamine.

Hunt, ilmudes korjuse juurde, on algul ettevaatlik ja katsub kuulamise, haistmise ja vaatluse abil veenduda, kas õhk on puhas. Selleks seisab ta paari sammu kaugusel korjusest ja keerab pead kord ühele, kord teisele poole.

Esineb juhtumeid, kus hunt, ilmudes sööda juurde, haarab tüki liha suhu ja eemaldub söödast, kugistab selle alla ja tuleb uuesti, ettevaatlikult tagasi, et nüüd juba rahulikult jätkata nälja kustutamist. Jahimehele on kätte jõudnud paras aeg tulistamiseks. Igasugune kiirustamine ja ülepeakaela talitamine lasu hetke ja objekti valimisel toob kaasa kütile saagi luhtumise, kibeda pettumuse ja enda suhtes kestvaid etteheiteid, sest kadumälainud soodus juhus ei kordu.

Haavatud hunti on keelatud surmata püssipäraga või taguda käte ja jalgadega. Ei tohi unustada, et hunt, olles raskelt haavatud, on võimeline kaitsma oma elu, läbi hammustades kihvadega ettevaatamatu küti jala või käeluud.

Hundi lõplikuks surmamiseks tuleb võtta tugev käevarrejämedune kaigas vasakusse kätte ja anda võimalus hundile haarata kaigas risti-asendis hammaste vahele ning samal hetkel tugeva kaikaga, mis haaratud paremasse kätte, anda hoop koonule — veidi allapoole silmi (joon. 5).

Surnult lamava hundi tunnuseks on tema kõrvade püsti-asetus või nende ettepoole längus asend. Kui kõrvad on hundil pigistatud vastu kaela, siis on ta elus ja teeskleb surnud olekut, et parajal silmapilgul hoolelt lähenevat kütti rünnata.

JAHIPIDAMINE PÖRSSAGA

Seda sportlikku jahipidamisviisi harrastatakse peamiselt Nõukogude Liidu põhjapoolseis oblasteis, eriti on see levinenud Siberi tööndusjahipidajate keskel. On teada juhuseid, kus siberi küttidel on korda läinud selle jahimooduse kasutamisel maha lasta ühe õö jooksul 3—4 hunti, kusjuures kõik jahiosalised on saagiga tervelt koju jõudnud.

Jahipidamiseks pörssaga rakendatakse hobune ree ette ja sõidukisse asuvad jahiks relvastatud jahimehed,

arvult 2—3 kütti. Reele, küttide keskele, asetatakse kotti pistetud elus põrsas. Jahiretk kulgeb elamutest kaugemale viivatele metsavahelistele teedele, sinna, kus saadud andmeil päev või kaks tagasi oli nähtud hunte liikumas.

Pigistades põrsast kõrvust, sunnivad jahimehed teda aeg-ajalt vinguna. Vaiksel talvisel ööl kostab põrssa kiunumine kuni 2 km kaugusele. Selleks, et jätta teele looma järgi lõhnav jälg, on soovitav reejalastele kinnitada 10—15 meetri pikkune nõör, mille otsa on kinnitatud kotike sea- või lambasõnnikuga. Kotike, mis liigub sõiduki järel, peab andma ree järel sörkiva põrssa mulje.

Hundid, nähes aeglaselt liikuvat hobust ja reel kõssitavaid inimesi ning kuuldes ja nähes põrsast, haistavad juba kaugelt lemmiksaaki. Arvesse võttes asjaolu, et jaht toimub talve viimasel poolel, kus lumi on kõige sügavam ja huntide nälgimise periood on jõudnud haripunktile, võib kindel olla, et peatselt läheneb nõöri otsas liikuvale kotile hundikari, traavides ning aeg-ajalt peatudes, ja satub küttide tule alla.

Põrsast võib edukalt asendada ükskõik millise karjaturiga, kuid koer peab seotud olema lühikese nõöri otsa ja sörkima veoki vahetus läheduses. Koer, tehes häält ja jättes värskeid lõhnavaid jälgi, meelitab hunte laskekaugusele ja võimaldab küttidel avada nende pihta tule.

Kuna kirjeldatud jahipidamisviisis esineb väga palju juhuslikke elemente, riskeerimist ja teravaid läbielamusi, siis on vajalik rahuldavate jahitulemuste saavutamiseks ja õnnetuste vältimiseks silmas pidada järgmisi organisatsioonilisi nõudeid:

- hobune olgu valitud vagune ja niisugune, kes ei karda püssipauku;
- hobuse rakendusvahendid peavad olema korras ja hobusel rauad suus;
- regi mahukas ja hästi teelistuv;
- põrsast ehk koera hääletegemise eesmärgil mitte kimbutada;
- relvad laetud proovitud laskemoonaga ja kindlalt kaitsevinnastatud;
- relva hoida põlvel ja suudmega väljapoole;
- laskmisel kaugemale distantsile, hobune peatada;

- liikumisel lasta siis, kui hundid on jõudnud lähedale;
- kui hunte on vähem kui 4, siis varakult kokku leppida, kes missuguseid hunte tulistab;
- kui hunte on üle 4, siis mahalastud hunti mitte kohe üles tõsta, kuna jälitavast salgast on võimalik veel mõnda hunti tabada;
- grupist, mis koosneb 2—3-st hundist, tuleb mahalastud hunt kohe reele koristada;
- jahile väljuda vaikselt kuuvalgel ööl.

Kuna jahipidamine pörssaga on meie oludes uudne ja huvitav nende läbielamuste tõttu, mida see jaht kuuvalgeil ööl pakub, siis tuleb seda jahimoodust eriti soovitada noortele jahisportlastele.

HUNDINAHA NÜLGIMINE JA SELLE KUIVATAMINE

Hundinahka on soovitav nülvida kohe pärast hundi surmamist, sest siis pole nahk veel kokku tõmbunud ja nülgimine võib seepärast toimuda hõlpsamini. Kui olukord seda ei võimalda, siis on otstarbekohane mahalastud hunt enne nülgimist soojas ruumis üles sulatada. Ülessulatamine palava ahju juures pole lubatud.

Hundinahka ei lõigata kõhu alt lahti, see tõmmatakse sukana üle pea.

Nülgimist tuleb alustada jäsemete nahast vabastamisega. Tagajäsemete nahast vabastamiseks tehakse teravaotsalise noaga lõige, mis algab varbaist ja ulatub kannaliigendini jala tagakülje keskjoont mööda, pöördub siis esialgsest suunast veidi kõrvale ja läheb nüüd juba seestpoolt reit pära-küst mööda kõhu poole umbes 2—4 sm, kust siis samal viisil läheb kuni teise jäseme kannaliigendini ja sealt (tagapoolt) otse alla päkani. Esijäsemeil lõigatakse nahk lahti, alates varbaist kuni küünarnukini, kusjuures lõige läheb jala tagapoolt. Naha läbilõikamisel tuleb hoiduda alusnaha läbilõikamisest, sest siis jääb nülgimisel liha naha külge, kust seda on pärast võrdlemisi tülikas kõrvaldada. Sellega, et lõiget ei juhitata kannaliigendist otse pära-kuni, vaid et see läheb kannaliigendist edasi kõverjoones kõhu poole ja möödub pära-küst 2—4 sm kauguselt, antakse nahale pikkust juurde.

On jäsemeil nahk ettevaatlikult läbi lõigatud, vabastatakse see jäsemeilt sõrmede abil ja tõmmatakse kuni varvaste esimese või teise liigendini, kus varbad noaga läbi lõigatakse või tangidega puruks murtakse. Sellisel nülgides jäävad käpad pealtpoolt puutumata ja küünised naha külge. Kannaliigendist kuni päarakuni vabastatakse nahk samuti sõrmede abil, tarvitamata nuga. Päraaku ümbert lõigata nahk ettevaatlikult lahti. On nahk mõlemailt tagajäsemeilt kuni saba juureni lahti aetud, lõigatakse saba nahk altpoolt lahti, ja sabarootsu ettevaatlikult läbi peo tõmmates ning seejuures seda ühele ja teisele poolele pöörates, eraldatakse nahk sabarootsust. On tagajalad ja sabaroots nahast vabastatud, riputatakse hünt mõlemaid nülitud tagajalgupidi harali naelte otsa ja alustatakse naha mahatõmbamist. Võttes lahtilõigatud naha servadest mõlema käega kinni, eraldada see kerest venitamise ja tõmbamise teel, kusjuures naha külge jääv liha, rasv jne. kõrvaldatakse kohe ettevaatlikult noaga, seejuures aga piinlikult hoidudes nahka läbi lõikamast. Nahka ettevaatlikult tõmmates ja sikutades jõutakse kuni esijalgadeni. Kui ka need on nahast vabastatud, jõutakse nahatõmbamisega ilma suuremate takistusteta kuni kõrvadeni. Kõrvadest tuleb krõmpsluu ettevaatlikult nahast täiesti kõrvaldada. Tõmmates nahka veel allapoole, jääb see silmaaukude ja igemete juures uuesti kinni, kust see aga noa abil lahti lõigatakse. Kui lõpuks on jõutud ninaotsani, lõigata see ettevaatlikult läbi nii, et see jääks naha külge.

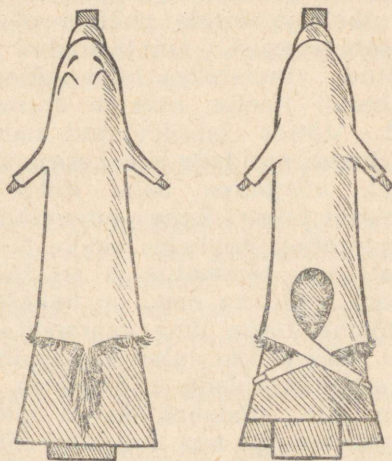
Pärast naha ringipööramist, karvad väljapoole, tuleb pesta leige veega kõik nahal leiduvad vereplekid, kusjuures peab hoiduma naha üleliigsest märjakstegemisest. Nahk peab puhas olema ka seestpoolt. Kui seal aga leidub veel liha, rasva, verd ja kõõluskiude, tuleb need tingimata enne naha kuivatamist kõrvaldada.

Kuivatamiseks tõmmata nahk sirutuslauale. Sirutuslaua tüüp, pikkus ja laius oleneb naha mõõtudest. Tavaliselt kasutatakse meil sirutuslaudadeks standardtüüpi laudu, milliseid iga jahimees võib väikese hinna eest muretseda või tutvuda selle konstruktsiooniga kohalikes loomtoorsaaduste varumispunktides.

Pärast puhastamist tuleb nahk uuesti ümber pöörata, s. o. karvad sissepoole, ja tõmmata sirutuslauale

(joon. 6). Nahk kinnitatakse servapidi naeltega laua külge, lüüakse need 5-sentimeetriliste vahedega, kusjuures nahk enne hästi pinguli venitatakse. Esimesena kinnitatakse lauale ninaots. On nahk servapidi lauale kinnitatud, tuleb seda veel laiemaks venitada, milleks tarvitatakse kiilu.

Kui nahk on küllaldaselt välja venitatud, kinnitada lauale saba. Selleks venitatakse lahtilõigatud sabaosa hästi laiali ja kinnitatakse naelte abil lauale, lüües need paarikaupa vastastikku saba kummassegi serva.

Joon. 6. Naha kinnitamine sirutuslauale.

Esijalgade nahk tuleb tugevasti õlgedega täis toppida või pista sinna vastava läbimõõduga pulk, mille külge nahk kinni seotakse. Tagajäsemete nahk pannakse poolpõigiti sirutuslauale, koivad teineteisest risti üle, venitades neid tarviliselt ja naelutades siis laua külge (joon. 6).

On nahk nõuetekohaselt sirutuslauale tõmmatud ja kinnitatud, hõõruda nahk peenendatud soolaga üleni sisse, seejuures eriti rõhku pannes sellele, et kohad, kus nahk hõlpsamini võib rikneda, nagu käpad, ninaots, kõrvaletad, saba, nahas tekkinud voldid, kortsud, tagajalgade ristluskohad laual jne., oleksid tugevasti soo-

laga sisse hõõrutud. On nahk nõuetekohaselt prepareeritud, riputada sirutuslaud ühes nahaga naela otsa kuivama. Nahkade kuivatamiseks sobivad paremini kuivad ja jahedad ruumid, kuhu värske õhk vabalt juurde pääseb. Nende puudumisel kuivatavad jahimehed nahku ka eluruumes. Kuivatamiseks ei tohi nahka mingil tingimusel asetada ahju või pliidi lähedusse, sest kuumus küpsetab naha ära ja see muutub rabedaks. On nahk 3—5 päeva eluruumis kuivanud ja tundub kuiv olevat, võetakse see sirutuslaualt, pööratakse ümber ja tõmmatakse uuesti sirutuslauale, kuid nüüd juba karvad väljapoole, kusjuures nahka ei pruugi enam nii palju venitada; nüüd ei tarvitse seda enam ka nii tihedalt naeltega lauale kinnitada. Kuivanud veel mõned päevad soojas ruumis, on nahk kuiv ka karva poolt. On nahk lõpuks täiesti kuiv, puhastada see peenikese kuumakstehtud liivaga, kloppida ja natuke kammida ning nahk ongi valmis üleandmiseks Loomtoorsaaduste Varumise Kontorile. Edasine naha kodus hoidmine ei ole soovitatav, sest selleks peavad vastavad ruumid olema.

Naha väärtus, olenevalt vastuvõtul liigitatud sordist, tasutakse rahas. Naha eest saadud rahasumma ulatuses võib osta nahavastuvõtupunktist vastukaupa, nagu suhkrut, püssirohtu, haavleid jne. Naha üleandmise eest saadud originaalkviitung saadetakse koos avaldusega Eesti NSV Riiklikule Jahindusinspeksioonile preemia taotlemiseks.

Lõpuks olgu tähendatud, et hundi nülгимist, naha puhastamist ja kuivatamist võib ära õppida ka teoreetiliselt, kuid enne, kui see töö täiesti selgeks saab, rikutakse nii mõnigi nahk ära. Tunduvalt kiiremini ja hõlpsamini võib aga nülгимist ära õppida praktiliselt, vilunud jahimehe juhtimisel.

KASUTATUD KIRJANDUS.

1. Н. А. ЗВОРЫКИН — Волк и борьба с ним. М.-Л., 1936.
2. Г. А. ЛОСЬЕВ — Инструкция по технике истребления волков. Кемерово — 1944.
3. Д. Н. ДАНИЛОВ — Способы истребления волков. Москва — Заготиздат — 1945.
4. Проф. д-р А. И. КАЛНИНЫШ — Охота и охотничье хозяйство в Латвийской ССР. Латгосиздат — Рига — 1950.

Vastutav toimetaja H. Kallas.

Kunstiline toimetaja V. Toots.

Tehniline toimetaja M. Aardmä.

Ladumisele antud 9. VII 1951. Trükkimisele antud 26. VII 1951.
Paber 54×84 sm, 1/16. Trükiarv 2000. Trükipoognaid 2,25. Formaadile 60×92 kohaldatud trükipoognaid 1,85. Arvutuspoognaid 1,81. Tellimise nr. 1258. MB-09200. Trükikoda „Punane Täht“, Tallinn, Pikk tn. 54/58.

На эстонском языке.

П. Лиивак. Уничтожайте волков!

Hind 70 kop.

A-19064

70 kop.

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00447784 2